

Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap 2019

Hieronder vindt u de verslagen over 2019 van de verschillende secties van de hogeschool.

Algemene sectie

Hogeschoolkring

Het bestuur, dat zich tot de algemene sectie rekent, en de coördinatoren van de overige secties vormen samen de 'hogeschoolkring'. Dat was vroeger gangbaar en is nu weer nieuw omdat beide organen de laatste jaren meestal los van elkaar bijeenkwamen. Samen bekommeren wij ons over het werk van de 'vrije hogeschool voor geesteswetenschap' in Nederland. We zijn daarbij het laatste jaar nieuwe wegen ingeslagen op basis van een zelfevaluatie. We willen bestaande vormen in beweging brengen om de impuls van de hogeschool met haar secties en met de bijbehorende werkvelden sterker op elkaar te betrekken.

We keken naar de inzet van Zeilmans rond 1956 om een Centrum voor vrij Geestesleven op te richten, en naar de impuls van Koopmans en anderen rond 1989 om de hogeschool nieuw elan te geven. Het lijkt alsof we nu voor eenzelfde soort opgave staan. Daarbij gaat het om het verwerven van inzicht, het verenigen van mensen en organen, en het verbeteren van de praktijk. Deze drie werkrichtingen kunnen niet zonder elkaar. We maakten een overzicht van alle mensen die in een bepaald werkveld binnen Nederland met onderzoek bezig zijn en dat mede vanuit de antroposofische geesteswetenschap doen. Dat toonde ons dat er buiten de secties veel werk gebeurt door veel mensen, zonder dat men elkaar kent of zich met elkaar verbindt.

Niet alleen onze oriëntatie naar buiten willen we vernieuwen, ook oefenen we hoe we gemeenschappelijk innerlijk werk kunnen doen, 'meditatief onderzoek' kunnen doen. Deze werkrichtingen willen we voortzetten. We denken dat we in het nieuwe jaar nieuwe impulsen aan de werking van de hogeschool in Nederland kunnen geven die bijdragen aan: het verwerven van inzicht, het verenigen van mensen, het verbeteren van de praktijk. Vanuit de algemene sectie is verder een werkgroep gestart die zich aan de methodologie van de geesteswetenschap wijdt en daarin verschillende onderzoekswegen met elkaar verkent en beoefent.

De veelheid van benaderingen kan ook vruchtbaar zijn als het in samenwerking tot wederzijdse verrijking leidt. Binnen de algemene sectie is tevens het initiatief ontstaan om op het vlak van algemene antroposofische thema's meer naar buiten te treden en met name voor medewerkers in de werkgebieden scholing aan te bieden. Dat gebeurt ten dele al met cursussen menskunde en beroepstraining; het idee is om dit in een meer structurele vorm te gaan uitbreiden.

Een voorbeeld

In het kader van de algemene sectie startte er vanaf januari 2019 een zogenaamde onderzoeksgroep. Doel is om samen te werken aan de verschillende concrete methoden waarmee je geesteswetenschappelijk onderzoek kunt doen. We willen dat gebied verkennen, er mee oefenen. En dan ook met een resultaat naar buiten komen. Nu is het proces nog verkennend.

We zijn met z'n achten. Met verschillende werkwijzen 'onderzochten' we al: de verbouwde vergaderruimte op de Boslaan, de roos, en aspecten van onze individuele

biografieën. Ook richtten we de blik al meer naar binnen, bij voorbeeld: wat is eigenlijk aandacht?

Zo hebben we ook het denken zelf onderzoekend benaderd: hoe kom je bijvoorbeeld van verschillende cirkels, van verschillende concrete voorstellingen van cirkels, tot het ene begrip 'cirkel'?

Op deze wijze versterken we de bewustzijnskrachten en leren we de 'werkplaats' van het geesteswetenschappelijk onderzoek daarmee beter kennen en er over uit te wisselen.

Waar we ons op richten, is: het methodische aspect van de antroposofie verkennen, oefeningen in dat gebied te doen en te ontwikkelen. Op enig moment willen we naar buiten komen met materiaal dat ook in de praktijk van het leven, met name ook in de instituten in de werkgebieden, bruikbaar kan zijn.

Auke van der Meij

Beeldende kunsten

Twee voorbeelden

Afgelopen jaar bezochten we als voorbereiding op onze internationale conferentie in mei in het Vreedehuis diverse tentoonstellingen en gingen we op atelierbezoek bij kunstenaars die (mede) door de antroposofie geïnspireerd worden: Paul van Dijk, Henk Hage, Claudy Jongstra en ook Heske ten Cate (directeur van Nest, Ruimte voor Kunst in Den Haag). Ondanks de grote verschillen kwam uit de interviews met deze mensen een gemeenschappelijk thema naar voren: Het opkomen voor/gestalte willen geven aan *De verborgen eigenheid der dingen*. Bij bovengenoemde kunstenaars bleek dit thema een sterke drijfveer, die hen soms zelfs het atelier uitdrijft en aanzet tot sociaal-maatschappelijke actie. *De verborgen eigenheid der dingen* werd de titel van onze conferentie waarin we naar kunst keken, in gesprek gingen met diverse kunstenaars en zelf de handen uit de mouwen staken: wanden en plafond van een fietskelder werden beschilderd (begeleiding Gijs Frieling, Frederiek Nelissen), en blokken steen werden tot zuilen bewerkt (begeleiding Reinout van Bemmelen).

Een tweede voorbeeld van onze activiteit is het met raad en daad terzijde staan van Lily Keijzer en Herman Bast, die de kleurenleer van Felix Goll (gebaseerd op de kleurenleer van Goethe en Steiner) in het Nederlands wilden uitgeven (inmiddels verschenen bij uitgeverij Nearchus).

Wil Uitgeest

Cultuurwetenschap en letteren

In 2019 heeft de sectie gewerkt aan het thema: de logos. We hebben hiervoor gekozen omdat het ons inziens aansluit bij ons eerdere onderzoek naar de nieuwe Isis. We benaderen dit onderwerp met schroom, omdat het zo groot en ontzagwekkend is. Onze invalshoek is de persoonlijke ervaring, de persoonlijke ingang en het persoonlijke onderzoek. Na uitgewisseld te hebben over ons begrip van de logos, zijn wij begonnen met individuele bijdragen. Daar zullen we in 2020 en 2021 mee doorgaan.

Afgelopen jaar zijn we ook aanwezig geweest bij de oprichting van de Belgische sectie voor belles lettres. Op dit moment zijn er dus twee sectiegroepen actief in ons taalgebied. Maart 2020 hebben we de sectie uit België ook ontmoet. We gaan ervan uit

dat we jaarlijks een keer samenkomen. Er zijn veel onderwerpen die onze gezamenlijke interesse hebben. Het contact is warm en open.

Binnen onze sectie zijn ook twee boeken verschenen afgelopen jaar.

Karel Post-Uiterweer schreef een boek over de Griekse cultuur met de titel:

Kalokagathon, een andere kijk op de cultuur van het oude Hellas.

Rita Veenman schreef een boek met vingerversjes en verhaaltjes voor kleuters. Het heet: *Ooievaar klepper maar.*

Voorbeeld

De sectie heeft het afgelopen jaar gewerkt aan het vormgeven van een taalcursus voor leraren van de vrijeschool. Frits Burger en ik hebben een tweejarig programma opgesteld.

Het eerste jaar start in september 2020. Op de laatste conferentie voor *Gezondmakend Onderwijs* in april 2019 hebben we reclame mogen maken voor dit initiatief. Dit heeft geleid tot belangstelling voor de cursus in het beroepsveld.

In de cursus maken de leraren kennis met wat Rudolf Steiner over taal gezegd heeft. Zij krijgen nieuwe ideeën over taal en zij worden zelf ook creatiever met taal. Voor hun lessen betekent dit dat ze hun vak kunnen verlevendigen en dat zij daarmee een tegenwicht scheppen tegen de vervlakking van onze omgang met de taal. Door de spraakvorming die onderdeel uitmaakt van de cursus vergroten de deelnemers hun vaardigheid in het spreken. Het besef dat je met taal werkelijkheid creëert, wordt versterkt. Door zo met taal om te gaan, wordt er een verbinding met de eerbiedskrachten gelegd. Naast spraak zal in de cursus ook euritmie aandacht krijgen. De euritmie in de cursus zal verzorgd worden door Boudewijn Sluijs, de spraakvorming door Johan Versteijhe.

Marieke Cooman

Gezondheidszorg

De Medische Sectie wordt vertegenwoordigd door de Medische Sectie Raad (MSR) die momenteel als volgt is samengesteld: *Erik Baars* (arts-onderzoeker), *Wim Cornelisse* (verpleegkundige), *Jill Meulman* (euritmietherapeute), *Jean-Luc Pylyser* (orthopedagoog), *Jelle van der Schuit* (muziektherapeut), *Christina van Tellingen* (arts), *Madeleen Winkler* (huisarts) en als toehoorder *Auke van der Mey* (contactpersoon bestuur AViN). Sinds 2016 is er geen centrale coördinator, maar worden de taken onderling verdeeld.

De MSR houdt zoveel mogelijk overzicht van de activiteiten op het gebied van de antroposofische gezondheidszorg wat betreft opleiding, onderzoek en evenementen. Zij organiseert ook activiteiten, zoals de jaarlijkse conferentie voor werkers in de gezondheidszorg in februari, het afgelopen jaar onder de titel *Ode aan de vitaliteit*, een conferentie die samen met behulp van een aantal partners uit het gezondheidszorgveld werd georganiseerd. Voor leden van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap, werkzaam in het medische veld, werden twee bijeenkomsten georganiseerd en er werden een aantal meditatie-workshops aangeboden voor zorgprofessionals. De MSR neemt deel aan het hogeschooloverleg van de AViN, waarin de verschillende secties elkaar treffen en aan het Platform Antroposofische Gezondheidszorg (PAG), waarin antroposofische zorgaanbieders zijn verenigd. Daarin werd gewerkt aan de

profilering van de Antroposofische Gezondheidszorg (AG) mede aan de hand van de vorming van een gezamenlijke website: www.aandachtvoorjoualsgeheel.nl.

In 2019 werd ook een aanzet gegeven voor de viering van 100 jaar Antroposofische Geneeskunde in 2020. Na brainstormsessies met diverse beroepsverenigingen en instituten in het veld werd een coördinatiegroep ingesteld. Inmiddels is *Nadine Boers* als coördinator aangetrokken en is de website *www.100jaarag.nl* ingericht.

Jaarlijkse conferentie

Op zaterdag 2 februari 2019 vond de jaarlijkse medische conferentie plaats: *Ode aan de vitaliteit*. Deze dag bracht een ode aan de vitaliteit met enkele boeiende plenaire bijdragen:

- Erik Baars – lector Antroposofische Gezondheidszorg – ging in op de ‘sfeer van de levenskrachten’ en op de vele bedreigingen daarvan. Hoe kunnen we blijven werken aan voldoende energie, veerkracht en motivatie?
- Peter Vandermeersch – als kok werkzaam in België – hield een aanstekelijke, humoristische beschouwing over voeding en bewustzijn. Voeding daagt ons uit om innerlijke krachten te mobiliseren: zo zijn we zelf actief verantwoordelijk om in ons lijf licht en warmte te scheppen! De keuze en de bereidingswijze van het voedsel spelen daar een belangrijke rol in.
- Derk Klein Bramel – helaas later in 2019 plotseling overleden – sprak over de planten, die geen last hebben van bewustzijnskrachten, zoals de mens. Hij bepleitte de noodzaak van een ruimer perspectief, waarin ieder onderdeel van de levenscyclus ertoe doet.
- Christina van Tellingen – arts en docent – sprak onder andere over het mysterie van de vertering als proces waarin het voedsel wordt afgebroken, alvorens individuele opbouw kan plaatsvinden. Ook onze innerlijke krachten, zoals ons geheugen, danken we aan ‘vrije’ levenskrachten. Zij refereerde aan krachten die na onze dood vrijkomen ten bate van een toekomstige aarde en dit des te meer naarmate we hebben kunnen vergeven.

We kunnen terugzien op een rijke, vitaliserende dag!

Jelle van der Schuit

Jeugdsectie

In 2019 heeft de jeugdsectie eindelijk de ‘jaarcyclus’ gecompleteerd, en naast de Michaëldagen en de Midzomer- en Midwinterviering ook een Paasviering georganiseerd. Om twee vliegen in één klap te slaan, was deze viering ook voor ouderen toegankelijk en daarmee tevens een Generatiedag. De Michaëldagen werden dat jaar voor het tweede jaar op rij door een onafhankelijke jeugdsectiegroep georganiseerd – los van de Vrije schoolpabo – met als thema Ik aan het Roer. Wij vlogen het veelbesproken onderwerp van ‘persoonlijk leiderschap’ vanuit allerlei spirituele invalshoeken aan, met onder andere een lezing door Manfred van Doorn over de twaalf wereldbeschouwingen. De Midzomerviering was gewijd aan het bijenvolk, en de midwinterviering, die het jaar besloot, ging over de mogelijkheid tot ‘spiritueel activisme’. ‘De toekomst in handen van jong bloed’ was de veelbesproken en door sommigen als een gewaagde titel beschouwde leus van deze laatste viering. Het doel dat de jeugdsectie zich daarmee stelde was om vormen, ‘schalen’, te creëren, waardoor jongeren zich uitgenodigd voelen zelf initiatief te nemen. De vruchten daarvan strekken zich voort tot in 2020.

Intussen organiseerden wij meerdere avonden in Den Haag, 'soirees', met over het algemeen controversiële onderwerpen, die wij in een spiritueel licht probeerden te stellen. 'Privacy', 'drugs', 'psychische problemen' en 'mannelijkheid en vrouwelijkheid' waren de onderwerpen. Ook experimenteerden wij met het houden van zo'n avond in het oosten van het land, Zutphen welteverstaan, maar daar bleek de opkomst van een zacht gezegd hogere leeftijd: niettemin een waardevol samenzijn.

Er is in dit jaar door de Jeugdsectie een eerste aanzet gedaan met heus geesteswetenschappelijk onderzoek, met als onderwerp 'de Wil', iets wat zijn voortgang tot op heden nog kent. Ook zijn er meerderde meditatiecursussen aangeboden, waaronder een met als specificatie het 'herkennen' van de tegenmachten in het dagelijks leven.

De verbinding naar Dornach is goed verzorgd met zowel een sprankelende conferentie in Oriago over de meditaties van de Esoterische Cyclus (4-5-6) als februaridagen die zich bogen over het onderwerp spiritualiteit en kunst. Intussen bloeiden de leesgroepen overal in het land, met als nieuwgeboren leesgroep die in Nijmegen.

Faucon de Klyn

Eén van de mooie dingen aan de Jeugdsectie is dat er ruimte is om zelf op onderzoek uit te gaan en daardoor tot nieuwe ontdekkingen te komen. Zo ontstond afgelopen jaar de impuls om een nieuw soort viering te organiseren, waarin we antroposofie in relatie tot actuele werelduitdagingen wilden onderzoeken. Het werd een krachtige, vernieuwende midwinterviering, waarin we de kernpunten van de antroposofie hebben bestudeerd om deze vervolgens als handvatten te gebruiken bij het onderzoeken van uitdagingen binnen vijf gebieden: onderwijs, milieu, technologie, economie en vrede (Hoofd). Vandaaruit zijn wij met z'n allen naar binnen gekeerd, op zoek naar het vuur en de kracht die wij in ons dragen. De vraag was: 'Wat is jouw wilsimpuls?' en 'Wat wil jij vanuit jouw innerlijk met liefde verbinden aan de toekomst van de mens in de wereld?' (Hart).

Hierna hebben we allemaal onze impulsen uitgesproken en zijn we er mee aan de slag gegaan. We hebben gebrainstormd, getekend en aan elkaar gepresenteerd wat wij in de wereld willen gaan brengen (Handen).

Aan het eind van de viering ontstond de wens om dit initiatief en al onze krachtige kiemen van toekomstidealen verder te ontwikkelen. Antroposofie voor de wereld, voor de toekomst. We hebben al één vervolg dag georganiseerd, maar we willen de komende tijd nog meer manieren zoeken om deze krachtige impuls verder de wereld in te kunnen brengen!

Marieke Vingerhoets

Landbouw

Op 22 juni 2019 overleed plotseling Derk Klein Bramel, toen coördinator van de landbouwsectie. Uit *In memoriam* aan hem gewijd (www.bdvereniging.nl):

'Derk Klein Bramel was al jarenlang actief in de antroposofie en de biologisch-dynamische landbouw. In het bestuur van de BD-Vereniging maakten we hem mee als iemand die keer op keer een concreet initiatief wist op te pakken, uit te werken en uit te voeren.'

'Alle kiemplantjes van Derk's plannen kan je nu niet meer door hem zelf laten water geven,' schreef Maria van Boxtel, mede-bestuurslid van de BD-vereniging, na het plotselinge overlijden van Derk.

De kiemplantjes van Derk zijn in 2019 op tal van plekken tot wasdom gekomen. Op zijn initiatief was 'samenwerken op BD-bedrijven' een nieuw thema. Door een aantal coaches van BD-beroepsontwikkeling is in 2019 gewerkt aan de BD Winterspelen, een publicatie 'Samen werken aan vitale landbouw en voeding' en een leergang.

Een olympische fakkel werd aan de start van de BD Winterspelen binnengedragen in de grote zaal van de Warmonderhof. Vol vuur oefenen in samen werken door spel en kunst met zo'n 60 leden van de BD-vereniging. Verrast zag ik hoe verschillend en uniek elke groep reageerde op 'mijn' spel – met volledige andere oplossingen, invalshoeken en dynamiek. De mogelijkheden in samen werken zijn eindeloos. Daar zou Derk van genoten hebben. Zijn impuls leeft voort.

Petra Derkzen

Sectie voor natuurwetenschap

De natuurwetenschappelijke sectie maakt deel uit van de Hogeschool van de Antroposofische Vereniging en heeft twee doelen:

1. Het stimuleren en ondersteunen van onderzoek op het gebied van de natuurwetenschap. Dit betreft altijd fenomenologisch onderzoek volgens de methodiek van Goethe op het gebied van biologie, natuurkunde, scheikunde en geologie. In het onderzoek staat altijd een specifiek natuurverschijnsel centraal. De spirituele aspecten die samenhangen met het onderzoeksthema worden in het onderzoek meegenomen. Meestal maakt de onderzoeker deel uit van de groep mensen die actief zijn in de sectie. Voorbeelden van zulke onderzoeken van de laatste jaren zijn Edelstenen en de apocalyps, Elektriciteit, magnetisme en de gevolgen van de technische toepassing ervan, De cyclaam en haar medische toepassing.

2. Het organiseren van bijeenkomsten (de zogenaamde leergang) die een scholingskarakter hebben, maar die ook voorzien in de behoefte aan uitwisseling tussen de deelnemers. Tijdens deze leergangbijeenkomsten staat altijd de presentatie van een onderzoek centraal. Aan het einde van de bijeenkomst blikken we met elkaar intensief terug op de door de onderzoeker gevolgde methodiek. Het gemiddelde aantal deelnemers aan deze bijeenkomsten is 15 à 20. Er zijn vijf bijeenkomsten per jaar, steeds op een vrijdagavond en een zaterdag ochtend en middag. Om deel te nemen aan deze bijeenkomsten is geen natuurwetenschappelijke achtergrond vereist. Ook kan men een enkele bijeenkomst bijwonen. Op zaterdag van 9 tot 10 uur vindt een gesprek plaats over een van de mantrams van de Esoterische Cyclus (een esoterische scholingsweg, waarvoor men Hogeschoollid moet zijn).

Elk jaar in juli wordt het programma van de bijeenkomsten van de sectie in Motief, het ledenblad van de antroposofische vereniging, gepubliceerd. U kunt zich aanmelden voor deze bijeenkomsten of het jaarprogramma opvragen per e-mail: veenmank@gmail.com. De organisatie van de sectie wordt voorbereid in de zogenaamde kerngroep van de sectie, bestaande uit Willem Daub, Mario Matthijsen, Ger van de Ven en coördinator Kees Veenman.

Voorbeelden 2019

Het afgelopen jaar kwam in onze sectie twee keer een project voorbij dat gericht is op de samenleving. In januari vertelde de watergroep over het project waarin zij, in samenwerking met mensen van Rijkswaterstaat, tot de inrichting van een fishflowform

zijn gekomen. Rond deze inrichting werd ook veel natuurwetenschappelijk en spiritueel onderzoek gedaan.

Het tweede project dat zich aandienende is het nog veel actuelere vraagstuk van het 5G netwerk en de invloed hiervan op mens en milieu. Afgelopen oktober vond er binnen de sectie een presentatie van Jan van Gils plaats over dit thema, waaraan ook mensen van buiten de antroposofie deelnamen. Een drietal mensen werkt nu aan het opstellen van een manifest rond dit thema.

De presentatie maakte een drietal zaken duidelijk:

1. Er is een groot verschil in onderzoek naar schadelijkheid van Wifi en aanverwante straling. Belanghebbend onderzoek toont meestal aan dat er geen sprake is van schade, terwijl het meeste onafhankelijke onderzoek wel schade aantoonde. Bij 5G wordt de straling sterker.

2. Omdat alleen bij röntgen en radioactieve straling sprake is van schade door ionisatie, geloven sommige wetenschappers dat er bij Wifi geen sprake KAN zijn van schade, ook al wordt die schadelijke invloed telkens weer aangetoond.

3. Uit het onafhankelijke onderzoek blijkt dat de werking van Wifi en dergelijke straling tweeledig is: stressverhogend en degeneratie bevorderend.

In mei draagt Kees Veenman het coördinatorschap van de sectie, na dit werk over een periode van 23 jaar te hebben behartigd, over aan Mario Matthijsen.

Kees Veenman

Pedagogie

De pedagogische sectie bevindt zich in een heroriënteringsfase. Na het raadplegen van diverse betrokkenen ontstaat er zicht op de toekomst. Dit voorjaar is er een kerngroep ontstaan. Zij wil werken aan drie gebieden: Het verzorgen van onderzoek, het bouwen van een netwerk en het verkennen van de vragen uit de praktijk. Zij wil dat vooral in gesprek met het werkveld vormgeven. Daarnaast wil ze ook het innerlijk leven van de sectie verzorgen. Daartoe is al als eerste stap het houden van bijeenkomsten gestart waar steeds een meditatie van de Esoterische Cyclus (klassenuren) zal worden behandeld in samenhang met een voordracht uit de algemene menskunde.

(voor meer informatie: pedagogische.sectie@gmail.com).

Anne Machiel

Voorbeeld

De zogenaamde *Werkgroep van de Pedagogische Sectie* bestaat al vele decennia. Rond de vijftien personen (leden van de Vrije Hogeschool) doen onderzoek naar bronnen voor de vrijeschoolpedagogie.

We werken zo, dat steeds ieder van ons zich voorbereidt op basis van zijn pedagogische ervaring en tevens vanuit een afgesproken voordracht van Rudolf Steiner. In 2019 hebben we gewerkt aan de impuls van het Rozenkruis in verband met de vrijeschoolpedagogiek. Het bleek zeer inspirerend te zijn voor de innerlijke ontwikkeling van de leerkrachten, als ook voor onze visie op de leerlingen en op de lesinhoud.

Het werd ons duidelijk dat vrijeschoolpedagogie direct in samenhang staat met de impuls van Christian Rozenkruis. Daarbij zagen we ook dat het verhaal van Francesco van Assisi, dat vrijwel altijd in de twee klas van de vrijeschool verteld wordt, tot een inspiratiebron voor leerkrachten kan worden. Steiner beschrijft de werking van

Francesco in samenhang met de scholingsweg die hij zelf beschreef in Een weg tot hoger inzicht; wij kunnen bij deze oefenweg ons als leerlingen van Francesco kunnen voelen. We beginnen onze avonden vanuit de inhouden van de Esoterische Cyclus. Het is ons ideaal dat we regelmatig in bv. de *Lerarenbrieven* publiceren, zodat ons werk ook voor anderen inspirerend kan werken.

Frans Lutters

Sociale wetenschappen

2019

De sectie voor sociale wetenschappen heeft in het afgelopen jaar drie plenaire bijeenkomsten voor de deelnemers aan de sectie georganiseerd en één openbare conferentie. In de bijeenkomst van januari was het hoofdonderwerp de consequenties van het onderzoek naar het besluitvormingsproces rond de aankoop van het Elisabeth Vreedehuis voor het functioneren van de sectie zelf onder het motto 'practice what you preach'. Daarnaast hield Christian Zwieaur een lezing over 'Verenigingsrecht en de verhouding tot wetmatigheden in cultuur en economie'. In mei vertelde Carla van Dijk over haar jarenlange ervaringen met het werken in de Oekraïne en Rusland. Robert Jan Kelder kreeg gelegenheid om zijn visie op de oorspronkelijke statuten van Steiner voor de huidige vereniging uiteen te zetten. In augustus werd in Brussel de druk bezochte internationale conferentie 'Soul of Europe' gehouden. In september vond er in het Elisabeth Vrede huis een eveneens druk bezochte conferentie met Friedrich Glasl in de hoofdrol plaats over het omgaan met conflicten. In oktober presenteerde Tom Peetoom zijn eigen ontwikkelingstraject dat hij door het schrijven van zijn proefschrift 'Herbergzame zorg organiseren' doorgemaakt heeft.

Gemiddeld zijn er in de loop van het jaar zo'n 7 à 8 werkgroepen actief. Een van de werkgroepen verzorgt de maandelijkse avonden 'Antroposofie in gesprek' die openstaan voor elke belangstellende. Twee keer per jaar brengt de sectie een nieuwsbrief over al deze activiteiten uit.

Hans Cornet

Wiskunde, sterren en ict

Sinds Copernicus zijn wij vertrouwd met het beeld dat de aarde en de planeten om de zon draaien. De astronoom Tycho de Brahe stelde voor dat de planeten wel om de zon draaien, maar dat de zon met de planeten samen om de aarde draaien. Dat is misschien wat ingewikkelder, maar blijft wel dicht bij onze ervaring van de bewegingen aan de hemel. Op basis van uitspraken van Rudolf Steiner krijgen we een beeld dat ons planetenstelsel als het ware dansend in lemniscatische banen door de kosmos trekt. Ook daar is goed aan te rekenen, maar rekenend kom je er niet helemaal uit.

2019

In 2019 heeft de Sectie zich met deze opgave beziggehouden. Naast het bespreken en uitwisselen van studieresultaten liepen en euritmiseerden zij planetenbanen. Verder werd al boetsierend de relatie onderzocht die Steiner legt tussen astronomie en embryologie (GA 323). Liesbeth Bisterbosch werkt onverdroten verder aan o.a. de sterren en planetenkalender. De sterrengroep van Silvia Rigters onderzoekt de nativiteit

(filosofische horoscoop) en de werkgroep Techniek van Dieter Hammer onderzoekt de geesteswetenschappelijke aspecten van kunstmatige intelligentie en transhumanisme. De Straderwerkgroep poogt begrip te krijgen van de meest basale werking van ethertechnologie. De wiskunde werkgroep van Jan Steenbruggen organiseert jaarlijks de internationale Hemelvaartconferentie. Daarnaast zetten enkele leden zich stevig in voor de opbouw van het in 2018 opgerichte Elisabeth Vreede Instituut.

Pieter Meester en Albert Vlug

Sectie voor woord, muziek en euritmie

De Sectie voor Woord, Muziek en Euritmie (WME) wordt vertegenwoordigd door een Sectieraad WME die momenteel als volgt is samengesteld: Elisabeth Appenrodt (euritmie), Marianne van Asperen (spraak), Marjo van der Himst (spraak), Anneke Kraakman (euritmie), Elisabeth Min (muziek), Irene Pouwelse (coördinator, euritmie), Jelle van der Schuit (muziek).

In de Sectie WME verenigen zich drie tijdskunsten. De Sectieraad WME wil het overzicht houden op wat er zich op antroposofische gebied afspeelt ten aanzien van deze kunsten. Zij organiseert ook activiteiten. In 2019 werd medewerking verleent aan de jaarlijkse Hogeschooldag die op 13 april plaatsvond met als thema: Mens-zijn en mens-woorden tussen onder- en bovennatuur. Er werd een werkgroep aangeboden die zich richtte op de betekenis van het dierenriemteken van de Vissen voor de wereld van de muziek (concreet betrof de toonsoort F-groot en het interval van de kwart). De wereld van spraak en de euritmie boden vruchtbare ondersteuning ter verlevendiging van de kosmische kwaliteiten van de Vissen.

In een langdurige samenwerking van zeven jaar met de Sectie Beeldende Kunsten stonden op 23 maart 2019 de euritmie en bewegingskunst centraal. Uitgebreid verslag hierover is te vinden in *Motief* van maart 2020.

Meerdere bijeenkomsten met Hogeschool Leiden, afdeling dans en euritmie, en andere vertegenwoordigers van euritmie-afdelingen over de toekomst van de euritmie in Nederland en in relatie met buurlanden en Dornach.

Voor leden van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap werd op 19 mei een dag georganiseerd in het teken van het eerste uur van de esoterische cyclus. De stille euritmievormen ten aanzien van dit meditatie uur van Werner Barfod zijn getoond en in de werkgroep is geoefend aan thema's uit dit uur met spraak, muziek en euritmie.

Een eveneens over meerdere jaren zich strekkend onderzoeksproject van de sectie betreft het bestuderen van de Dierenriem vanuit de verschillende kunsten. Tijdens een studiedag hierover in 2018 kwamen de tekens Ram – Kreeft – Weegschaal – Steenbok aan bod die samen het Fysieke Kruis vormen. Momenteel wordt gewerkt aan de tekens Tweeling – Jonkvrouw – Boogschutter – Vissen, het zogenoemde Etherische Kruis van de dierenriem. Een voorgenomen studiedag hierover staat nu gepland voor 31 oktober 2020.

Voorbeelden

Op 23 maart 2019 werd de zesde themadag gehouden van de werkgroep Mens & Kunst: 'Beweging is de ziel van alle dingen', een uitspraak van August Rodin.

Geopend werd met een bewegingsperformance, geïnspireerd door Paul van Dijk met een groot stuk plasticfolie: Twee euritmisten onderzochten hoe de klanken van de evolutierij zichtbaar konden worden in het bewegend folie.

Er volgde een interactieve voordracht van Irene Pouwelse, waarin ze refereerde aan de voordracht van 17 augustus 1910 te München (GA 122) waarin Rudolf Steiner vertelt over de bijbelse scheppingsgeschiedenis en de kracht van de Hebreeuwse taal, die daar nog iets van beleefbaar kan maken. Met alle aanwezigen hebben we de eerste woorden van Genesis ge-euritmiseerd en 'geproefd' in de beweging met de woorden 'Ha'arez en Haschamajim'.

Daarna boden alle kunstvormen een werkgroep aan over hun specifieke relatie met beweging. Zie www.motief.online/evenement/beweging-in-de-kunsten of kijk voor de folder op www.motief.online/wp-content/uploads/2019-03-23-themadag-beweging-in-de-kunsten.pdf.

De middag opende met een muziekimprovisatie van Fenneken Francken, die bedding gaf aan een performance van Astera Mortezaïy, bewegingskunstenares en Syrische vluchteling. Met eenvoudige middelen en in beweging en woord werd een indringende act getoond.

De dag werd afgesloten met een euritmische vertolking van het eerste deel van de cellosonate van Ligeti door Anneke Kraakman en Irene Pouwelse.

We konden terugkijken op een rijk gevulde dag waarin alle kunstvormen, zoals ze waren voorbereid in een jaar enthousiast samenwerken, tot hun recht konden komen.

Irene Pouwelse